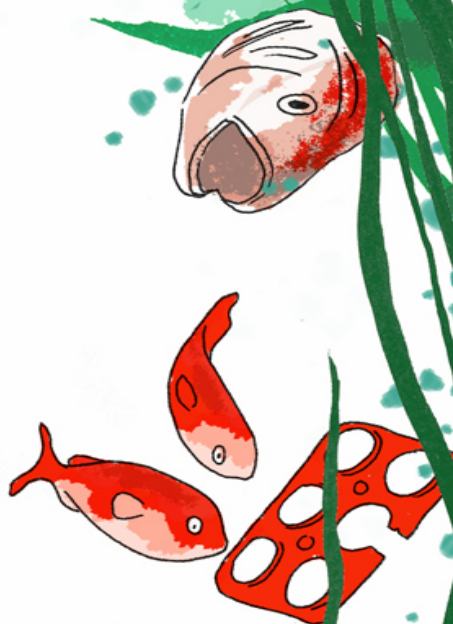

L'aigua
del llac
no és
mai dolça
—Giulia
Caminito

Traducció de Mercè Ubach

L'aigua del llac no és mai dolça

GIULIA CAMINITO

L'AIGUA DEL LLAC NO ÉS MAI DOLÇA

Traducció de Mercè Ubach

Barcelona

Títol original: *L'acqua del lago non è mai dolce*

© 2021, Giulia Caminito

Publicat a Itàlia per Giunti Editore S.p.A. / Bompiani

Publicat d'acord amb Giulia Caminito juntament amb l'agència literària

MalaTesta Lit. Ag. i la coagència The Ella Sher Literary Agency

Primera edició: octubre del 2022

© de la traducció: Mercè Ubach, 2022

© d'aquesta edició: L'Altra Editorial

Gran Via de les Corts Catalanes, 628, àtic 2a

08007 Barcelona

www.laltraeditorial.cat

Compost en Dante 12/15 per M. I. Maquetación, S. L.

Producció de l'ePub: booqlab

ISBN: 978-84-125724-9-0

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització prèvia i per escrit de L'Altra.

Tots els drets reservats.

TAULA

1. Casa és on es troba el cor
  2. El pessebre submergit
  3. La gent que no ha patit és dolenta
  4. El món és una piscina massa freda
  5. Melòleg
  6. A l'estiu em moro una mica
  7. Aquesta casa és un desastre
  8. Quin gust té, l'aigua del llac?
  9. Prohibit als menors
  10. L'incendi
  11. La lluna ha caigut aquesta nit
  12. El gust de la gasolina
- El llac és una paraula màgica

NOTA DE L'AUTORA

Totes les vides comencen amb una dona, o sigui que la meva també, una dona pèl-roja que entra en una habitació i porta un conjunt de fil, l'ha tret de l'armari per a l'ocasió, se l'ha comprat a la parada de Porta Portese, la parada bona, la de la roba de marca rebaixada, no de la barata, de poques lires, sinó la que hi ha sota el cartell que diu: DIFERENTS PREUS.

La dona és la meva mare i estreny una cartera de pell negra a la mà esquerra, s'ha marcat els cabells tota sola, fent servir bigudins i laca, s'ha donat volum al serrell amb el raspall, té els ulls verds i grocs i porta uns talons de vertigen, ella entra i l'habitació es fa petita.

Darrere les taules hi ha empleats asseguts, la meva mare ha passat tres hores a la cantonada de l'edifici, amb la cartera contra el pit, i quan ho explica diu que tenia les cames de mantega i la saliva àcida.

S'acosta movent els malucs, i abans que ella arriba el perfum amb què ha tapat l'olor de les lleties cuites per al dinar, i diu: He vingut a veure l'advocada Ragni, tinc una cita.

S'ha repetit la frase davant del mirall i al tramvia i a l'ascensor i a la cantonada: Tinc una cita.

En un to dolç, en un to alegre, en un to decidit, en un xiuxiueig, com si fos normal, i ara ho diu a una senyoreta sense aliança i amb els cabells recollits al clatell, que l'observa i veu el vestit de lli una mica arrugat i la pell de la cartera ratada per la part de la nansa.

La senyoreta consulta una agenda que té al davant: Com es diu?

Antonia Colombo, diu la meva mare.

La secretària consulta l'agenda amb les cites de l'advocada Ragni, les ressegueix ràpidament amb el dit buscant la tal Colombo, però no la veu.

El seu nom no hi és, aquí, senyora.

La meva mare fa una ganyota, que ha pensat i repensat, s'ha preguntat quina cara fer en aquell precís instant, ha hagut d'estudiar cada moment, imaginar el que passaria en detall i la ganyota li surt bé, és com de dona enfeïnada, molesta per la incompetència dels altres, pels endarreriments.

La meva mare diu: Miri, em van donar cita fa una setmana, soc advocada i la doctora Ragni em va assegurar que avui hi seria, anem molt tard amb el lliurament de les actes.

La ganyota de la meva mare és retorçada i la seva irritació, real, tan real com les sabates estretes i els homes alts i suats al tramvia.

Totes dues intercanvien més frases i l'Antonia Colombo insisteix, convençuda que és el que ha de fer, asseure's i no moure's més.

La secretària queda persuadida, la dona dels cabells vermells sembla segura del que diu i al despatx ningú no ha alçat la vista dels papers a què es dedica, perquè encara no s'ha encetat cap discussió.

De manera que la secretària li obre la porta amb una placa clavada que diu LLETRADA RAGNI, i la meva mare la passa, és el llindar del seu futur.

Veu una tercera dona vestida amb un conjunt de faldilla i jaqueta de pics verds sobre fons negre i espera que la porta es tanqui darrere seu.

Ella i l'advocada s'observen, aquesta té les mans en un calaix que tanca de seguida, i a l'esquena una llibreria plena a vessar de volums jurídics, i la meva mare sap que no podrà posseir mai tota aquella paperassa, perquè el paper ocupa espai i és car.

Però vostè qui és?, pregunta la lletrada Ragni, encreuant les cames.

L'Antonia Colombo, contesta la meva mare, i afegeix: No ens coneixem i no, no tinc cap cita.

S'aixeca un silenci compacte que dura alguns segons fins que l'Antonia es posa a parlar.

Vostè no em coneix, però té damunt la taula el formulari de la meva sol·licitud d'assignació, estic segura que és aquí, en aquesta pila, jo també hi soc, aquí entremig, jo, que visc al carrer Monterotto 63, bé, de fet no hi visc, perquè no està reconegut com a habitatge, i ens estem en vint metres quadrats, en un semisoterrani, i les factures no van a nom meu i pago les multes per ocupació indeguda i he avançat diners per poder estar-m'hi, i vull regularitzar la meva situació, ja han passat cinc anys.

L'advocada s'aixeca de la cadira i revela que no és gaire alta, es treu les ulleres, que són rodones i de carei, i les tira damunt l'escriptori amb ràbia, cridant a la meva mare que surti.

He estat a les vostres oficines, a totes les oficines, he portat els documents que m'havíeu demanat, em vaig casar amb l'home que vivia amb mi, vaig fer que adoptés el meu fill, em vaig quedar embarassada, he format un nucli familiar i tinc tots els requisits, diu la meva mare.

L'advocada comença a marcar números al telèfon i després penja l'aparell, amenaça de trucar a la policia i diu a la meva mare que se n'ha d'anar de seguida, com ha gosat entrar aquí amb enganys, ho diu alçant la veu: Com ha gosat?

Aleshores la meva mare s'asseu a terra amb les cames encreuades, el vestit de fil li puja per les cuixes blanques i plenes de pigues, aixeca les mans per damunt del cap i diu: Jo no em moc d'aquí, no me'n moc per casa meva.

I es queda quieta, amb els braços rígids, les mans ben obertes, la cartera és a terra i és buida, no és advocada, la meva mare, i no té cites amb gent important, té una casa que ha netejat de ratolins i de paneroles i de xeringues i vol una solució.

L'advocada surt del seu lloc a la taula de treball i la deixa enrere, després de clavar-li un cop amb un genoll expressament, i obre la porta, demana ajuda a l'oficina, diu: Hi ha una boja asseguda a terra, emporteu-vos-la.

Llavors la noia d'abans i uns quants homes i l'uixer i la portera acudeixen i troben aquest tronc de dona, que és la meva mare, amb les mans aixecades al sostre i el vestit de fil ja del tot arromangat, té el rostre de marbre i dels llavis li surten insults i consignes a plens pulmons.

No creu que ells sàpiguen què vol dir arribar a un punt en què no ho pots suportar més, després d'un dos tres quatre cinc deu assistents socials, després d'una dues tres quatre cinc deu oficines de correus, després d'un dos tres quatre cinc deu advocats d'ofici, després d'un dos tres quatre cinc deu empleats de l'ATER,* després d'un dos tres quatre cinc deu formularis per emplenar, després d'un dos tres quatre cinc deu multes i factures i reclamacions i amenaces.

L'aixequen i la traslladen a pes, l'alcen pels braços i les cames i llavors la brusa se li obre i deixa veure uns sostens sense cèrcols, uns pits inflats, la faldilla se li estripa i apareixen les calcetes, la meva mare ja ha destrossat el vestit bo i clava puntades de peu i crida, com una fera despietada.

I jo és com si fos allà, dreta, mirant-la des d'un racó del despatx, la jutjo i no la perdono.

---

* Les Aziende Territoriali per l'Edilizia Residenziale són un organisme local encarregat de gestionar l'assignació d'habitatges de protecció oficial. (*N. de la t.*)

CASA ÉS ON ES TROBA EL COR

Vivim en un barri que a la meva mare no li agrada dir-ne perifèria, perquè per ser a la perifèria has de tenir present quin és el teu centre, i nosaltres aquest centre no el veiem mai, no hi he estat mai, jo, al Colosseu, ni a la Capella Sixtina, ni al Vaticà, o a Villa Borghese o la plaça del Popolo, nosaltres no anem a les excursions de l'escola, i si surto és per anar amb la meva mare al mercat ambulat.

De la casa, que fa cinc metres d'ample per quatre de llarg, el que m'agrada és l'esplanada de ciment i els parterres, que només contenen herba, ningú no ha pensat mai de posar-hi flors, i la meva mare fins i tot s'hi ha negat, que plantar vol dir quedar-se.

L'interior és una cuina dins d'un armari, és un catre que traiem de sota el llit d'en Mariano, és un radiador elèctric que encenem poc i si fa fred de debò, és un pòster dels Beatles damunt de la taula on fem els àpats i quatre cadires desaparellades, és sentir grinyolar el llit dels meus pares quan ho fan, perquè només hi ha una habitació i el cas és que no pots sortir a fora, i el cas és que no et pots tancar al lavabo, perquè des del lavabo i des de fora també se sent tot.

Casa soc jo de petita que només conec l'esplanada de ciment, que ocupo com si fos una cort reial junt amb el meu germà, és nostra i de ningú més, cavem, saltem, cuinem ortigues i formigues i dibuixem a terra amb els guixos que agafem de l'escola números i línies i triangles i quadrats en què ens asseiem i diem que són coses nostres, hi vivim, dins les marques que hem fet a terra.

C-A-S-A, diem, en tenim prou fent poques ratlles, les parets i la teulada, les finestres, la porta.

Aquest lloc, la terra dels nostres jocs i de les nostres primeres fantasies, existeix perquè la nostra mare ho ha volgut, abans era el domini dels

escarabats, d'algun ratolí i de moltes xeringues llençades a través de la tanca de la carretera o deixades pels que dormen al portal de la finca.

La nostra mare es va posar unes botes de goma altes, que li havia prestat el meu pare, per recollir-les una per una i cremar-les abans de llençar-les, si trobes una xeringa, diu sempre la meva mare, l'has de fer desaparèixer, perquè si una criatura hi cau a sobre després encara és culpa teva, que l'has ignorat.

Va agafar verí, va demanar al meu pare que li portés una pala de l'obra i es va posar a caçar, a matar, a extirpar.

Al cap de mesos de feinejar-hi, el pati al qual dona la boca esdentegada de casa nostra, el semisoterrani, està arreglat i ella ens hi porta, agafant-nos de la mà, i diu: Au, a jugar.

Per aconseguir aquesta casa la meva mare va demanar diners a la seva àvia per pagar un paquet compensatori als parents d'una velleta que s'hi havia mort.

En un barri popular de drogoaddictes d'heroïna i vells moribunds no l'hauria comprat ningú, aquell forat brut de floridura, i de totes maneres la meva mare no hauria tingut mai els diners per comprar-lo, o sigui que havia arribat a un acord amb els amos, i havia començat els tràmits per regularitzar-se, trobar un altre lloc i mentrestant arreglar allò, encara que fos provisional.

Es pensava que amb poca cosa n'hi hauria prou, que se'n sortiria, que ens buscarien una casa nova mentre érem allà, esperant.

Esperem tant, tant i tant, que la meva mare al final cedeix i es posa a netejar i arreglar el terra i a pintar el sostre i a fer sortir millor l'aigua de la banyera, perquè l'Ajuntament de Roma no ens vol donar cap casa.

Tot s'aguanta amb l'equilibri del que està a punt de caure però amb l'última arrel s'engrapa a un terreny friable, fins que la meva mare es torna a quedar embarassada i el meu pare, que no és el pare d'en Mariano, es fa mal a la feina: cau d'una bastida i es queda paralític.

A la documentació sobre el casament i l'adopció s'hi afegeix la de la invalidesa, a les sol·licituds del subsidi de desocupació s'hi sumen les de família nombrosa i per enviar els meus germans a la guarderia, ens passem la vida demanant a l'Ajuntament, a l'alcalde, a Itàlia que ens ajudin, que ens

assisteixin, que s'ocupin de nosaltres i que no ens oblidin, la nostra vida és una pregària perpètua.

Quan neixen els bessons, jo tinc sis anys i en Mariano ens detesta a tots, començant per un pare que no és el seu i que d'home esquerp s'ha transformat en un accessori engavanyador i pesat, un forn que ja no funciona, una aspiradora que no recull res de terra, un escalfador que al cap de cinc minuts et deixa congelat, és un ferro vell i ell el vol llençar.

El meu pare, conegut per les seves plantofades i pel defici pel sexe, ara s'està immòbil a la cadira de rodes que la meva mare ha aconseguit per mitjà d'uns parents a l'hospital, i s'aixeca les cames tot sol, una per una, i ja no sopa amb nosaltres: Total, menjar de què serveix.

A casa hi ha un home quiet, semblant a una estàtua, al marbre, a les rajoles, al marc de la porta, als murets que delimiten la finca, i una dona atrafegada que recull, que tragina, que neteja, que endreça, que encola, que enverina, que treu l'aigua amb l'escombra quan la casa s'inunda per culpa d'un excés de pluja. L'home quiet és el meu pare, l'altra, la infatigable, és la dona dels cabells vermells, que es diu Antonia Colombo.

Jo no tinc joguines i tinc poques amigues, de totes les coses em toca la còpia dolenta: la nina cosida amb retalls de roba sobrers, la motxilla feta servir per una altra nena i amb els seus dibuixos a sobre, les sabates del mercat que portem a casa sense caps, dins d'una bossa de plàstic amb la sola ja gastada, en comptes dels llums de Nadal mandarines, en comptes de les Barbies les seves fotografies retallades de les revistes.

Penso que som materials de rebuig, cartes inútils d'un joc complicat, bales esberlades que ja no rodolen: ens hem quedat immòbils a terra, com el meu pare, que va caure d'una bastida matussera, en una obra il·legal, sense contracte i sense assegurança, i des d'aquí baix, des del punt on hem caigut, veiem com els altres es posen al coll collarets de pedres precioses.

Els bessons són minúscules criatures sorolloses que dormen en un caixó enorme ple de mantes posat a la taula de la cuina, i l'olor dels seus bolquers es barreja amb la sopa.

En Mariano i jo no entenem per què encara som aquí i no ens hem intentat escapar mai, el planifiquem d'amagat, aquest nen de cabells foscos i jo, el

moment en què fugirem, i tanmateix no estem mai preparats per tocar el dos, tombar la cantonada de la nostra vida.

*

Som persones que amb prou feines coneixen la geografia del Laci, la seva regió, i els carrers de Roma, la seva ciutat, perquè el perímetre dels nostres desplaçaments és el del barri, perquè a fora és massa car per a nosaltres, i ningú no fiaria a la meva mare o barataria pa i pernil per una jornada de la seva feina.

La teoria materna és: qui no et coneix no t'ajuda, i per tant nosaltres ens quedem on saben qui som, on ella pot teixir petites i grans relacions de protecció i de reconeixement.

En Mariano és el gran i ens ha viscut a tots i cadascun de nosaltres com una intromissió entre ell i l'Antonia, que durant una temporada va ser una mare adolescent, i ells dos eren un únic cos que havia de sobreviure.

Pel que fa a mi, el meu germà em tolera perquè no soc cap ploramiques i perquè l'escolto en silenci i el deixo desfogar, treure tots els dimonis, històries negres i terribles que m'aboca al damunt, i aventures en què la nena de torn es mor i el llop guanya sempre. Ens portem quatre anys, que quan ets petit semblen molts més i me'l fan semblar adult i gairebé antic. És ell qui intervé quan em molesten, perquè és veritat que tinc una pèssima opinió de les altres nenes i les miro amb disgust, em sembla que tenen més que jo, però encara no he trobat la meua manera de plantar-los cara.

N'hi ha una de rosseta, als meus ulls austríaca, que em diu Bec de Ratpenat perquè diu que tinc els llavis sortits, i llavors em poso de puntetes al lavabo de casa per veure si és veritat, no em sembla gens que tingui cap deformitat i sé que els ratpenats abans havien estat ratolins i no ànecs. Però els insults dels nens no cal que tinguin sentit per fer mal: ser diferent, defectuós, et fa mal i estar perfectament alineat t'ajuda a ser un més i a no fer-te notar, nosaltres ja estem prou tarats de natural, no ens podem permetre becs o orelles vistoses.

Quan l'hi explico a en Mariano, ell es presenta a la porta de la meua escola, em demana que li assenyali quina nena és, i li crida: Calla, subnormal, i li clava un cop de puny.

A mi em ve un calfred de sana admiració per ell, que amb un gest ha fet callar la maldat aliena, de seguida converteixo la seva irascibilitat en un tresor de bagul.

La gesta no l'aprecien ni les mestres ni la meva mare, que té en Mariano amb les mans lligades darrere l'esquena un parell de dies, dient-li que n'ha de prescindir o demanar-nos ajuda a nosaltres per al que no pugui fer sense mans: si no les sap fer servir com cal llavors no les farà servir per a res.

L'Antonia troba solucions diferents als problemes, ella rarament ens dona bufetades o puntades de peu, s'estima més prendre'ns alguna cosa.

Si cridem dins de casa no fa el sopar, si no l'ajudem amb els bessons i preferim els nostres jocs no ens dona el berenar per a l'escola o ens segresta l'estoig; ella ha nascut per fer vagues i accions de resistència.

Qui sap com les ha construït, les seves idees, potser li venen de la meva àvia, potser de la vida, potser són d'ella i prou; no té religió, no pertany a cap partit, només té clara la justícia, té una obsessió tenaç per les coses justes.

Jo sento una gran fascinació per les flors, no per les flors escasses que neixen espontàniament al nostre pati, margaridetes de primavera molt fràgils, sinó per les roses dels jardins dels altres, pels gessamins, les hortènsies, que passant pel carrer al costat de la meva mare veig despuntar i que vull agafar.

Una vegada ho intento, perquè vull posar a macerar els pètals de rosa en una ampolla de plàstic amb aigua, com fan les meves companyes i després ensenyen a l'escola els seus pudentíssims però apreciats perfums casolans. L'Antonia em veu arrencant una rosa que despunta d'una reixa i comencem a discutir.

El que no és teu no ho pots agafar, em renya ella.

Però era al carrer, el carrer és de tothom, responc jo.

Doncs llavors encara ets més lladre, el que és de tothom no es toca, gruny la meva mare.

Trencar objectes o fer-los malbé és un sacrilegi, a què la meva mare posa remei immediat estudiant maneres de reparar-los o donar-los un altre ús, però sobre el que és de tothom és intransigent: no es trepitja l'herba del parc, no es llença cap paper fora de la paperera, no s'arrenquen roses dels jardins, no es fan malbé els llibres de la biblioteca. Els llibres són la seva gran obsessió,

perquè a casa, sobretot des que el meu pare és al llit o a la cadira, i nosaltres no tenim tele sinó només una ràdio, l'únic passatemps és la lectura, i considerant que no tenim ni lloc ni diners per a llibres, fem servir els llibres de tots, que per a nosaltres han de ser relíquies, els tenim ben apilats, la meva mare s'apunta totes les dates en què els hem de tornar i ens encalça perquè els acabem a temps, comprova que no els hàgim tacat o arrugat i si passa ens arrossega a la biblioteca a demanar perdó a la bibliotecària i als altres nens i després els paga; encara que ells diuen que no cal ella contesta: I tant que cal, cal moltíssim.

Quan goso fer-li notar que les coses de tothom és com si no fossin de ningú ella em contesta: Ja et pots treure ara mateix aquesta idea del cap o et tornaràs una mala persona.

*

L'Antonia ja no va ben vestida, els va a veure amb la mateixa roba que porta per estar per casa, suada i amb una pinça als cabells, té la cara rodona i les temples estretes, els ulls amb pestanyes llargues i el seu nas no destaca però tampoc no s'amaga, no és prima, no té sobrepès, té unes carns ben saludables.

També ens ho diu sempre a nosaltres, que l'important és fer cara de salut, les cames seques no rutllen, les cares xuclades fan por.

L'Antonia ha decidit que per obtenir el que vol ha d'insistir, ha entrat al seu escenari com un llum que es desenganxa del sostre i cau a la tarima: no volgut i perillós. Havia de fer llum sobre els altres i ara té ínfulas de protagonista.

És una dona disfuncional, desesperada i decebuda i porta un feix de documents, ha identificat un empleat que li sembla més cordial que els altres i se n'ha apuntat el nom en un paperet: Franco Murri.

Ara escolta'm, Franco Murri, jo soc l'Antonia Colombo i fins que no m'ajudeu tornaré a venir i preguntaré per tu, declara la meva mare, mentre li va lliurant els dossiers.

En Franco Murri intenta ser amable: Sap, senyora, vostè un dia es va presentar de manera fraudulenta i la nostra cap no ho ha oblidat, o sigui que és difícil que la sol·licitud arribi a bon port.

L'Antonia Colombo no cedeix: Doncs posarem la meva sol·licitud al seu escriptori cinquanta vegades fins a fer-me tan pesada que no em podran

continuar ignorant. Tinc quatre fills, ara, i un marit invàlid.

Així durant un, dos, tres mesos, si canvia de persona sap que ha de tornar a començar, de manera que si no veu en Franco Murri a la seva taula diu que tornarà l'endemà o demana una nova cita.

Quan arriba a casa, ens parla del tal Franco com si fos el farmacèutic o el quiosquer, una presència familiar, d'un món conegut i tranquil·litzador, nosaltres no li sabem posar cara o cos, ens sembla un intrús, no entenem què fa per la nostra mare i comencem a estar-ne gelosos, sobretot en Mariano.

El teu pare no es queixa mai que la mama vegi aquest paio, em retreu un dia el meu germà, com si fos culpa meva, sobretot per tenir un pare que ell no té o no vol.

I per què se n'hauria de queixar?, contesto jo, i observo el meu pare, està assegut, amb les rodes de la cadira encallades contra la pota de la taula, i té *Manifesto* obert a la falda, està aturat a la mateixa pàgina des de fa com a mínim mitja hora i em penso que ha oblidat què està llegint.

Hauria de dir alguna cosa, respon en Mariano, i li clava al damunt els ulls de desaprovació amb què sempre el mira.

El papa s'ha apagat, està fulminat, me li acosto i li recolzo una mà al genoll, encara que no pugui notar-la, i li pregunto qui és el tal Franco i si vol dir-li alguna cosa.

El papa no em mira però diu: Fes callar el teu germà.

Ell i en Mariano s'enfronten a distància des de la cadira de l'un al llit de l'altre, perquè són sempre a la mateixa habitació, no se'n pot fugir, no pot fer veure que no l'ha sentit.

L'han arrestat, afegeix el meu pare, mentre en Mariano es posa amb ràbia el calçat esportiu, vol sortir a córrer.

Qui?, pregunto jo acalant els ulls al diari.

Aquella dona, la cap, m'explica el meu pare, però jo no sé què és una cap ni de quin cos és cap, de manera que busco entre les paraules impreses algun indici per entendre-ho i lleigeixo un nom, damunt del qual ell té un dit posat: Vittoria Ragni.

No sé qui és i continuo llegint aquest nom, Vittoria Ragni, també el dic en veu alta quan la meva mare torna a casa, porta un pot de sabó per fregar

terres, no torna mai amb les mans buides, porta pots de vidre, ampolles de plàstic, làmines de parquet, tot el que als altres ja no els serveix a nosaltres segur que ens fa favor.

Què passa amb la Vittoria Ragni?, pregunta, deixant el sabó damunt la taula on som nosaltres. Mariano, on vas?, afegeix, però en Mariano no es digna ni a mirar-la i surt de casa, de manera que no és un dels espectadors de la primera satisfacció de la nostra mare, no li veu la cara en què se li distenen les arrugues d'expressió del front, no pot copsar el llampec als seus ulls, els llavis que s'encorben amunt.

L'Antonia arrenca el diari de les mans del meu pare i llegeix, i després rellegeix, fins que veig que al somriure li despunten unes tremolors, i la meva mare es posa a plorar.

L'observo atònita, no l'he vist plorar gairebé mai, ni a l'hospital mentre paria els bessons, ni quan se li va morir l'àvia, quan el meu pare va caure.

L'estan investigant per il·legalitats, la ficaran a la presó, diu entre llàgrimes, i no aconseguixo endevinar si està contenta o li sap greu.

Era amiga teva?, li pregunto amb tímidesa, i ella esclata a riure, encara té els ulls molls però riu fort.

*

L'Antonia ha d'ensenyar el que ens falta, l'aigua calenta que no surt, les preses elèctriques amb els fils al descobert, l'espai per moure'ns que no tenim, la llum que entra poc i malament, i tanmateix mentre aquesta gent és aquí ella continua repetint: Ens en sortim, està tot net.

La nova cap és una dona que ve de l'assistència social, i quan llegeix al nostre expedient que hi ha quatre nens en vint metres quadrats agafa un retolador vermell i escriu al primer full: URGENT.

Aleshores comencen a ocupar-se de nosaltres i venen a veure on vivim, troben el meu pare assegut al llit que ni els diu bon dia i els bessons enganxats a la faldilla de la meva mare, sent dos hi ha el perill de fer-la caure a terra, als peus de l'armari hi ha la bossa de la seva roba, dormen en un caixó, enganxats l'un a l'altre, encara deuen sentir que no són dos.

En Mariano és a fora el pati i el sentim cridar, fa veure que corre perill, diu auxili auxili amb veu d'adult i la meva mare contesta: No us preocupeu, vol cridar l'atenció, està bé.

Els intrusos són dos i fan que casa nostra sembli encara més petita, ara a tots nosaltres ens fa l'efecte que és un traster o una rebotiga, el quarto dels productes de neteja i les escombres.

La policia!, xiscla en Mariano des de fora, i després tira a terra un petard.

Els dos visitants prenen apunts, fan preguntes a la meva mare sobre l'estat de l'immoble, quan se'n van el meu pare s'ajau amb dificultats sobre un costat i comença a roncar, jo em poso a menjar una pastanaga crua i la meva mare mira en Mariano des de la porta: Ets un pocavergonya, li crida, eren de l'Ajuntament, aquesta gent, per sopar tindràs pa sec.

Al cap de dues setmanes la nova cap telefona a la mare, la llista d'espera per a les assignacions com sabem és llarga i la nostra sol·licitud ha estat encallada durant molt de temps, però ella vol que deixem aquesta casa, és massa petita per a nosaltres, ens ha trobat una casa, que no ens pot assignar d'ofici però que podem ocupar temporalment i amb un document signat per ella, i fins a nova ordre, hi podrem viure.

La mare fotocopia desenes de vegades aquest paper i el porta a totes les oficines competents, a Correus, al banc, a l'Agència Tributària, el porta al moneder i el té penjat a la paret, el custodia a prop dels nostres carnets d'identitat i de les capsetes que contenen les primeres dents de llet que ens van caure.

En Mariano i jo diem adeu al nostre quadrat de ciment amb consternació i angoixa.

La nostra nova residència és en un barri per a gent de diners, som a Corso Trieste, a prop de les oficines i els bancs, podem anar a peu a Villa Torlonia i a Villa Ada, en deu minuts som a la discoteca Piper, el barri del costat del nostre és Parioli, el més ric de la ciutat, en aquesta finca amb dos patis interiors i sis plantes l'Ajuntament només té en propietat aquest pis, el que ara ens han cedit.

Així, amb les nostres caixes, els nostres trastos, els potets de iogurt que fem servir com a testos per als cactus, els pots de vidre de les mongetes seques per

als raspalls de dents, els penjadors per a la roba a base de cinta adhesiva i cartró, i les calces entaforades al fons de grans bosses d'escombraries, prenem possessió del nou habitatge.

Hi ha tres dormitoris, una cuina, una saleta, hi ha una entrada de veritat, amb escales de veritat, una porta de veritat i una banyera de veritat, uns fogons de veritat, persianes de veritat.

En Mariano i jo deixem les dues bosses de plàstic que contenen les nostres joguines desastrades al mig de la nostra habitació, ens sembla massa gran per a nosaltres, fa por i tot.

Des que vivim aquí que dormo malament, obligo el meu germà a tenir el llum encès i em desperto en plena nit amb una puntualitat increïble, víctima d'un malson que no recordo mai bé, només sé que sempre passa que caic i no m'aguanta ningú.

A la nit ja no sento la respiració forta del meu pare o els bessons plorant, només veig en Mariano que s'aixeca i s'acosta a la finestra, per mirar avall, al carrer.

Els inquilins de sobre comencen a queixar-se perquè els bessons no dormen mai, perquè en Mariano i jo caminem massa de pressa, perquè la meva mare posa la ràdio forta mentre renta els plats, perquè el meu pare renega cada matí, en comptes de dir quin dia tan maco ell fa baixar a la Terra tots els sants.

A la casa nova hi ha una comunitat de veïns, hi ha un administrador, hi ha reunions a les quals no se'ns permet assistir perquè el pis no és nostre de veritat, no l'hem comprat, encara no ens pertany res, a diferència d'ells.

El pati és ple de roses —grogues, vermelles i rosa salmó— i d'arbres fruiters, però nosaltres no els podem tocar, no ho pot fer ningú, cada dimecres ve un jardiner i els ruixa algun producte pudent.

La primera tarda que en Mariano i jo ens posem a jugar a sota les finestres de casa, de dalt ens plou al damunt una galleda d'aigua: a una senyora no li agrada que fem tant d'escàndol.

En Mariano li crida: Idiota!

I ella diu que trucarà als carabiners.

Aquesta vegada la meva mare ens esbronca i diu a en Mariano que no torni a cridar, que aquesta gent era aquí abans que nosaltres i no podem fer com a la

casa vella, ens hem d'adaptar a la vida dels altres, ser respectuosos.

Fer la compra al barri per a nosaltres no és fàcil, tot és massa car, ens hem incorporat a l'escola a mig curs i, segons les mestres, anem tan endarrerits que haurem de repetir, al meu germà sempre el fan fora de classe i jo he reduït a la meitat les meves paraules, responc amb mitges frases, escric amb una lletra tremolosa i envejo moltíssim les os i les emes de totes les altres nenes.

L'única amiga que la meva mare té aquí dins és la portera, una senyora d'origen sicilià baixeta i no gaire loquaç, però ràpida i puntual amb la neteja, escolta les queixes de tothom, les seves coses, les seves picabaralles, i no explica mai res seu, manté en ordre la correspondència que es rep i té el seu propi tauler per a les claus dels pisos i els trasters i de tots els panys de la finca, no tenen nom per distingir-les, només ella sap quina obre què, és el seu secret.

La portera es diu Nunzia i té una filla, la Roberta, que va amb cadira de rodes com el meu pare, però no va caure, va néixer així i no parla bé i sovint el cap li penja i la mirada se li torna eixuta, quasi com si no hi fos.

Tornant de l'escola sempre m'aturo al pati i si no em veu ningú tiro la motxilla a terra i me'n vaig a la font que hi ha al mig, és blanca i bruta, però a l'aigua hi donen voltes sis peixets vermells. Em passo moltes hores amb la mà allà ficada, intentant acariciar-los i ells s'esmunyen, s'escapen, i després s'acosten i jo remeno i remeno, fent cassoleta amb les mans recullo les branquetes que suren a la superfície.

Em sembla un joc que no pot molestar a ningú, no en fem, de soroll, els peixets i jo, i a més els faig companyia, no tiro a fora gaire aigua, no en bec mai.

Hi ha un punt al jardí comunitari on hi toca el sol també a l'hivern, és un racó des del qual si s'aixequen els ulls es veu un retall de cel, el triangle perfecte per oblidar que ets en plena ciutat, i la Nunzia hi deixa la seva filla Roberta amb la cadira, perquè li agrada la llum. Casa seva, al costat de la porteria, és la més petita de l'edifici i per sort té poques escales, però també poc aire.

La Roberta és una noia silenciosa, de vegades li surt bromera, es llepa els llavis, diu paraules allargassades i pregunta coses que només entén la seva mare, però que vol estar-se aquí al sol ho sap donar a entendre sense dificultat.

Jo veig que molts dels nostres veïns passen i no la saluden, a mi també em miren de reüll i passen de llarg, no tenen ulls per als peixos, aleshores jo els dic: Hola.

En veu alta, a tothom, per veure què fan, si em contesten o no, n'hi ha que mussiten un bon dia o bona nit, d'altres res de res, no es prenen la molèstia de respondre'm.

Hi ha una dona alemanya que ens escruta severa des de la seva finestra, i si baixa al pati camina endavant i endarrere, somriu a les altres senyores, però a nosaltres no, em mira i després es posa les mans als malucs, es tira enrere, va a la porteria, es queixa i se'n torna, un dia la veig amb la cara vermella —ella exèrcit, jo bandoler— que se'm tira a sobre i em treu les mans de l'aigua.

Prou, que ho fas malbé, xiscla amb veu estrident, té els ulls blau clar i les temples amples.

Tot aquest enrenou espanta els peixos, que fan voltes a la seva caldera, amb la cua dreta, els ulls desesperats, la Roberta s'agita i pica de peus, l'alemanya m'estreny el canell i m'empeny cap a l'entrada de l'escala, la que porta a casa meva.

I ara ves-te'n, em commina tota acalorada, i jo corro cap dalt, pujo els graons de dos en dos i busco la meva mare.

La trobo amb un dels bessons a coll i l'altre despullat de cintura en avall, damunt la taula, remena tant el cul que sembla que balli.

Mama, li dic tota suada de la correguda per les escales. L'alemanya m'ha renyat per la font, diu que l'espatllo.

T'ho he dit moltes vegades, que no pots jugar al pati, no és com la casa d'abans, la font és per decorar, ho entens? No per jugar, serveix per fer bonic, és com un adorn.

Jo estava callada i mirava els peixos, què fan aquests estúpids amb un lloc bonic però que no pot tocar ningú?, li contesto.

I què fan amb els collarets, amb les puntes i les randes? Res, la gent no fa res amb res, s'arregla i prou.

Els dies següents passo per davant de la font mirant-la com a un amant perdut, fins i tot els peixos són joies i les roses són tons de maquillatge i no importen a ningú.

Tanmateix, aviat m'adono que la Roberta ja no és al seu lloc, encara que són dies assolellats, no ha tornat a baixar al jardí, i la meva mare també se n'adona i llavors va a preguntar per què.

Descobreix que ha estat l'alemanya qui ho ha demanat, va dir a la portera que la seva filla aquí traient baves no era un bon espectacle, que ja hi havia aquella gent —la meva família i jo—, ningú voldria comprar els pisos de la finca, l'estàvem devaluant.

Llavors la meva mare l'espera, se'ns emporta a baix als bessons, a en Mariano i a mi i ens ordena que ens recolzem a la paret, que ens traguem les samarretes, i ella també se la treu, es queda en sostens contra la paret com una condemnada a punt de ser afusellada, i quan l'alemanya torna amb el marit, li diu: Si no deixa que la noia baixi al jardí, nosaltres, els meus fills i jo, ens quedarem aquí, cada dia, sense roba, per protestar.

Ho diu cridant, i la gent surt a les finestres que donen a l'interior i l'alemanya es queda immòbil, bacallà sec, penja-robos, fins que diu: Vaig a trucar als carabiners.

Truca-hi, nosaltres no ens mourem. Com pot ser, negar a una nena d'estar-se al sol? Una nena que no pot caminar. Els diré això, als carabiners, i si ens fan fora tornarem, vostè no sap que torracollons que puc arribar a ser, si vull, no en té ni idea.

Intervé el marit de l'alemanya mentre elles criden i nosaltres ens estem mig despullats contra la paret, en Mariano s'ha quedat en calçotets, jo m'he aixecat la faldilla.

Estem preparats per a la revolució.

Que el veu, aquest reixat?, pregunta el marit de l'alemanya, que segur que és deu anys més gran que ella. El vam tornar a posar nosaltres després de la guerra, perquè els feixistes l'havien robat, aquesta finca té una història, ho fa notar amb serenitat i més ràbia, i potser és aquesta calma verinosa el que fa irritar la meva mare encara més.

I ara qui són els feixistes, eh? A vostès els importen els reixats i no els nens, no els deixeu jugar, ni una salutació, ni una carícia, no els deixeu ni estar asseguts en un racó, quina mena de gent sou? Jo gairebé he agafat la sida perquè els meus fills poguessin jugar.

La dona dels cabells vermells es dona cops al pit i fa el gest de clavar-se una xeringa al braç.

Els no saben què contestar, callen.

Nosaltres, obeint un senyal seu, ens vestim i seguim l'Antonia a casa en fila índia, ella declara que tornarem.

I en efecte, cada tarda després de l'escola, tornem a fer escàndol al pati, fins que la Roberta recupera el seu lloc al raconet de sol.

Cal insistir, fins a obtenir el que vols, si insisteixes i insisteixes, no hi ha res que se't resisteixi, explica la mare a en Mariano, assenyalant la Roberta amb el seu pitet de rus que mou les mans a l'aire i gira els canells, se la veu contenta.

La nostra mare sembla l'heroïna d'un còmic, l'Anna Magnani en una pel·lícula, sempre vociferant, sense rendir-se, fent callar tothom.

Som aquí, al passadís que porta a les habitacions, en Mariano i jo, amb pantalons curts i els bessons rígids, fitant als ulls la nostra por: no ser com l'Antonia, no ser mai prou, no guanyar cap batalla.